

Polyák Gábor

A média szabályozása Romániában

Budapest, 2010. július, 50. szám

ISSN 1788-134X
ISBN 978-615-5020-04-9

Kiadja az Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet
Budapest, 1021 Hűvösvölgyi út 95.
Felelős kiadó: Nahimi Péter igazgató
Borítóterv: Czakó Zsolt
Nyomdai munkák:
Műegyetemi Kiadó
Felelős vezető Wintermantel Zsolt
www.kiado.bme.hu

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	3
1. Alkotmányjogi alapok, médiajogi jogszabályok.....	4
2. A szabályozás hatálya	5
3. Médiafelügyelet.....	6
4. Engedélyezés	9
5. A médiakonzentráció korlátozása.....	12
6. A médiatartalom szabályozása.....	14
6.1 Gyermekvédelem	14
6.2 Emberi méltóság, személyiségvédelem	17
6.3 Helyreigazítás	18
6.4 Gyűlöletbeszéd.....	19
6.5 Kiegyensúlyozottság.....	19
6.6 Az európai és a román kultúra támogatása.....	21
6.7 Kizárólagos közvetítési jogok	21
6.8 Egyéb műsortartalmi követelmények	22
7. Audiovizuális kereskedelmi közlemények.....	23
8. Köszöngélés.....	25
9. Műsorterjesztés.....	27

1. Alkotmányjogi alapok, médiajogi jogszabályok

A román alkotmány¹ 30. cikke határozza meg a véleménynyilvánítás szabadságának kereteit. Az alkotmány szerint a gondolatok, a vélemények, a meggyőződések kifejezésének szabadsága, valamint bármely alkotás szabadsága, szóban, írásban, képből, hangban vagy bármely más kommunikációs eszköz útján, sérthetetlen. Az alkotmány kifejezetten tiltja a cenzúrát. Sajátos a sajtószabadság tartalmának alkotmányi meghatározása: a sajtó szabadsága magában foglalja a publikációk szabad kialakítását; egyetlen publikáció sem rekeszthető ki. Az alkotmány lehetővé teszi, hogy a jogalkotó kötelezze a „tömegkommunikációt” finanszírozási forrásainak nyilvánosságra hozatalára. Az alkotmány meghatározza a véleményszabadság korlátait is: véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlása nem sértheti az emberi méltóságot, a becsületet, a magánéletrét, valamint a képmáshoz való jogot. A törvénynek meg kell tiltania az ország és a nemzet megsértését, a háborúra uszítást, a nemzeti, faji, vallási gyűlöletkeltést, a diszkriminációra, a területi szeparatizmusra, illetve az erőszakra uszítást, továbbá az erkölcsöt sértő obszcén magatartásokat. Az egyes információkért és alkotásokért törvényben meghatározott módon a kiadó vagy a producer, a szerző, a művészi előadás producere, a sokszorosító eszközök tulajdonosa, illetve a rádió vagy televízió szervezet viseli a felelősséget.

Az alkotmány 31. cikke a tájékozódáshoz való jogot szabályozza. E szerint a közérdeklő adatokhoz való hozzáférés joga nem korlátozható; a hatóságok kötelesek a közügyekben és az egyéni érdekeket érintő kérdésekben pontos tájékoztatást nyújtani a polgároknak. Az információszabadság gyakorlása nem sértheti a fiatalok védelmét és a nemzetbiztonságot. Az információszabadság a román alkotmány szerint a közhatalmat gyakorlók mellett a közszolgálati és a kereskedelmi médiára is kötelezettséget ró: minden műsorszolgáltató köteles pontosan tájékoztatni a közvéleményt. Az alkotmány e szakasza rendelkezik a közszolgálati rádió és televízió helyzetéről is. E műsorszolgáltatóknak az alkotmány szerint „autonómnak” kell lennie. A közszolgálati műsorszolgáltatók kötelessége, hogy biztosítsák minden jelentős társadalmi és politikai csoport részére a műsorszolgáltatásban való megjelenés jogának gyakorlását.

A hatályos román audiovizuális törvényt (a rádiózás és televíziós műsorszolgáltatásról szóló törvényt) 2002-ben fogadták el (Legea audiovizualului nr. 504 din 11 iulie 2002).² A törvény széles normaalkotási mozgásteret biztosít a román médiahatóságnak, amely így jelentős szerepet tölt be a médiatartalom szabályozásában (Decizia nr. 187 din 3 aprilie 2006).³ Külön törvény vonatkozik a közszolgálati műsorszolgáltatásra (Legea nr. 41/1994 din 17 iunie 1994 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune - Republicare).

Románia volt az egyik első ország, amely 2009-ben eleget tett audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv (a továbbiakban: irányelv) implementálására vonatkozó kötelezettségnek. A román audiovizuális törvény megfelelő módosítását a kormány – a román jogrendszerben létező lehetőségként – rendeleti szinten végezte el, amit később a román parlament jóváhagyott. Ahol a román médiatörvény szó szerint megegyezik az irányelv szövegével, a tanulmány csak utal erre a tényre.⁴

¹ Angol fordítását ld. http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=act2_2&par1=2#2c2s0a30

² Angol fordítását ld. <http://cna.ro/The-Audio-visual-Law,1655.html>

³ Angol fordítását ld. <http://cna.ro/Decision-no-187-of-April-3-2006.html>

⁴ Az irányelvről ld. Gellén Klára: Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv implementációja és az 1996. évi I. törvény, AKTI Füzetek 43. sz., Budapest, 2009, AKTI; Polyák Gábor: Az audiovizuális médiaszolgáltatások meghatározása és szabályozási terhei, AKTI Füzetek 17. sz., Budapest, 2007, AKTI.

2. A szabályozás hatálya

A román audiovizuális törvény hatálya az audiovizuális médiaszolgáltatásokra terjed ki; az audiovizuális médiaszolgáltatások meghatározását a törvény az irányelvből veszi át, azzal, hogy ide sorolja a rádiós műsorszolgáltatásokat is (Art. 1 1.). Televíziós, illetve rádiós műsorszolgáltatás alatt a törvény valamely műsorszolgáltató által nyújtott bármely technikai módszerrel megvalósított lineáris audiovizuális médiaszolgáltatás érti, amelyek műsorszámok folyamatos sorrendjéből jönnek létre, előre meghatározott műsorenddel és tartalommal rendelkeznek, és műsorszámok egyidejű nézését/hallgatását teszik lehetővé a műsorszolgáltatás meghatározott neve alatt, televízió esetében logóval, rádió esetében hangjelzéssel azonosítva (Art. 1 2.). Lekérhető audiovizuális szolgáltatások a nem lineáris audiovizuális médiaszolgáltatások, ahol a műsorszolgáltatások megtekintése a felhasználó pillanatnyi döntésétől és egyéni igényétől függ, műsorszámok olyan katalógusa alapján, amelyet a médiaszolgáltató állított össze és tett elérhetővé (Art. 1 3.). A műsorszám, a szerkesztői felelősség, illetve a médiaszolgáltató fogalmai megegyeznek az irányelv meghatározásaival (Art. 1 4., 11., 12.). A médiaszolgáltató fogalma szintén szó szerint megegyezik az irányelv fogalmával, azzal, hogy a televíziós műsorszolgáltatást nyújtók mellett magában foglalja a rádiós műsorszolgáltatást nyújtó vállalkozásokat is.

A törvény a helyi, regionális és országos műsorszolgáltatások között az engedélyezésre vonatkozó szabályok között tesz különbséget [44. § (10)]. Országos műsorszolgáltatás az, amelynek vételkörzetében az ország lakosságának több mint 60%-a él. Regionális műsorszolgáltatás az, amelynek vételkörzetében az ország lakosságának 3-20%-a él, és a vételkörzet 3-8 megye területére terjed ki. Az ennél kisebb földrajzi lefedettségű vagy ennél kisebb lakosságarányt elérő műsorszolgáltatás helyi műsorszolgáltatásnak minősül. A bukaresti műsorszolgáltatásnak kiadott engedély helyi engedélynek minősül.

3. Médiafelügyelet

A szabályozóhatóság feladatait Romániában a Nemzeti Audiovizuális Tanács látja el. A Tanács a parlament felügyelete alatt álló autonóm szerv, amelynek feladata a közérdek védelme az audiovizuális ágazatban [10. § (1)]. Feladatai általánosságban:

- a gondolatok és vélemények plurális kifejeződésének számonkérése;
- az információforrások sokszínűségének biztosítása;
- a szabad verseny támogatása;
- tisztességes egyensúly biztosítása az országos, illetve a regionális, helyi és tematikus szolgáltatások között;
- az emberi méltóság és a gyermekek védelme;
- a román kultúra és nyelv, valamint a nemzeti kisebbségek kultúrájának és nyelvének védelme;
- a tömegkommunikáció eszközök szervezése, működése és finanszírozása, valamint a hatóság saját tevékenysége transzparenciájának biztosítása;
- a közvélemény érzékenységének erősítése az audiovizuális médiaszolgáltatások hatékony és biztonságos használatával kapcsolatban a médiaoktatás népszerűsítésén és fejlesztésén keresztül minden társadalmi csoport irányában;
- az ön- és társszabályozás ösztönzése az audiovizuális ágazatban;
- a médiaszolgáltatók ösztönzése azoknak a feltételeknek a biztosítására, amelyek lehetővé teszik a látás- és hallássérültek hozzáférést az audiovizuális médiaszolgáltatásokhoz;
- az audiovizuális médiaszolgáltatások – ide érte a lekérhető médiaszolgáltatásokat is – figyelemmel kísérése a jogszabályoknak megfelelő működés ellenőrzése végett [10. § (3)].

A 11 tagú Tanács 3 tagját a Szenátus, 3 tagját a képviselőház, 3 tagját a köztársasági elnök, további 3 tagját a kormány jelöli, a tagokat a parlament – mindkét ház egyszerű többségével – választja meg [11. § (1)]. A törvény hangsúlyozza, hogy az egyes tagok a közérdeket szolgálják, és nem az őket megválasztó szervet reprezentálják [11. § (6)]. A megbíztatás négy évre szól, a tagok választása a megbíztatások lejárta szerint történik [11. § (7)]. A tagság államtitkári pozícióval jár, mellette más tisztség nem tölthető be, legfeljebb oktatási tevékenység végezhető. A tagok nem lehetnek tagjai pártnak vagy politikai szervezetnek, nem lehetnek a Tanács felügyelete alatt álló vállalkozás közvetlen vagy közvetett tulajdonosai (12. §). Az egyes tagok kizárólag abban az esetben hívhatók vissza, ha több mint 6 hónapig nem képesek ellátni a feladatukat, illetve ha büntetőbírótság jogerősen elítélte őket (13. §). A miniszteri jogállású elnököt a Tanács tagjai közül, a Tanács javaslata alapján, 2 évre, egyszeri újraválaszthatósággal; az alelnököt a Tanács választja (14. §). A döntéshozatal érvényességének feltétele 8 tag jelenléte, a döntések elfogadásához legalább 6 tag szavazata szükséges. Nemcsak a szavazások, de az ülések is nyilvánosak. A szavazatokat indokolni kell. A Tanács döntéseit és azok indoklását, a Tanács ajánlásait és rendelkezéseit a hivatalos lapban közzéteszik. A Tanács normatív aktusai közigazgatási bíróság előtt megtámadhatók (15. §). Az egyéb szervezeti és működési kérdéseket – ide értve a monitoring rendszert – a Tanács maga rendezi (18. §). A Tanács finanszírozása az állami költségvetésen keresztül, illetve rendkívüli bevételekből történik (16. §). Tevékenységéről évente, illetve meghatározott témában a parlament illetékes bizottságának kérésére bármikor beszámol. Ha az illetékes

bizottság a beszámolót visszautasítja, a Tanácsnak ki kell dolgoznia egy intézkedéstervet a hiányosságok orvoslására. Ezt a parlament megtárgyalja, és az abban meghatározott intézkedéseket a Tanács köteles végrehajtani. A Tanács az éves beszámoló mellett köteles rendszeresen beszámolókat közzétenni feladatai végrehajtásáról (20. §).

A Tanács feladat- és hatáskörei:

- az audiovizuális engedélyek kiadása feltételeinek, eljárásának és értékelési szempontjainak kialakítása;
- a továbbítási engedélyek (*authorisations*) kiadás eljárásának kialakítása;
- az audiovizuális engedélyek és a továbbítási engedélyek kiadása;
- irányelvek és ajánlások kibocsátása az audiovizuális kommunikáció fejlesztésére;
- a törvényben meghatározott tárgykörökben, a törvény rendelkezéseinek alkalmazását segítő normatív döntések meghozatala; normatív aktus kibocsátására különösen az alábbi tárgykörökben kerül sor:
 - a közönség hiteles tájékoztatásának biztosítása;
 - a román nyelv, illetve a kisebbségi nyelvek helyes használatának ellenőrzése;
 - a pártatlanság és a pluralizmus garantálása;
 - a hivatalos szervek vészhelyzettel, sürgőshelyzettel, illetve háborús helyzettel kapcsolatos közleményeinek továbbítása;
 - a kiskorúak védelme;
 - az emberi méltóság védelme;
 - antidiszkriminációs politikák;
 - a helyreigazítási jog gyakorlása;
 - reklám, ideértve a politikai kampányt és a teleshoppingot;
 - szponzorálás;
 - a műsorszolgáltatók kulturális felelőssége.

A Tanács konzultációs feladatokat is ellát, az audiovizuális kérdéseket érintő nemzetközi kapcsolatokban, valamint az audiovizuális tárgyú jogalkotás során. A törvény rendelkezik egy tanácsadó bizottság létrehozásáról, amelybe 3-3 tagot választ a Tanács, illetve a távközlési hatóság, és amelynek feladata a frekvenciagazdálkodási stratégia, az audiovizuális kommunikációt érintő frekvencia-felosztási terv, valamint az audiovizuális kommunikáció céljára rendelkezésre álló frekvenciák felhasználására vonatkozó terv kialakítása, továbbá az új, az audiovizuális ágazatra kiható technológiai fejlesztések stratégiájának kialakítása (19. §).

A törvény jogsértésekről és szankciókról szóló fejezete semmisnek nyilvánít minden olyan szerződési rendelkezést, amely sérti a közönség közérdekű információkhoz jutásának jogát vagy a szabad versenyt (87. §). A törvény a Tanács feladatává teszi a törvényi előírások megtartásának figyelemmel kísérését, ellenőrzését, illetve a jogsértések szankcionálását. A műsorszórási engedélyek, a digitális frekvenciahasználati jogosultságok, illetve a műszaki engedélyek megtartásának ellenőrzése a távközlési hatóság feladata. Az ellenőrzést végző hatóságok általános adatkérési jogosultsággal rendelkeznek minden olyan adatra vonatkozóan, amely a törvény érvényesítéséhez szükséges (88. §). Az ellenőrzési tevékenység végezhető hivatalból, más hatóság jelzése alapján, természetes vagy jogi személytől érkező panasz alapján, valamint az emberi jogok, a gyermekek vagy a nők védelmével foglalkozó civil szervezet panasa alapján (89. §). A törvény pontosan felsorolja azokat a jogsértéseket, amelyekkel szemben szankció alkalmazható. Az elsődleges szankció a bírság; a kiszabható bírság összege 10.000-200.000 lej; a törvényben rögzített maximális összeget a kormány az infláció mértékének megfelelően növelheti. Kisebb súlyú jogsértés esetén a Tanács a szolgáltatót nyilvánosan felhívja a törvény betartására. Ismételt jogsértés (95. §) esetén kerülhet sor a műsorszolgáltatás felfüggesztésére, aminek nem csak az időtartamát, de a

pontos időpontját is szabályozza a törvény. Az ismételt jogsértés az engedély időtartamának lerövidítését is megalapozhatja, akár az eredeti időtartam felére. E szankciók alkalmazására csak fokozatosan, a törvényben meghatározott sorrendben kerülhet sor. Az engedély, illetve a lekérhető szolgáltatás nyújtására vonatkozó jogosultság visszavonását is lehetővé teszi a törvény, uszító közlések közzététele, erőszakra buzdítás, az államhatalom megdöntésére irányuló felhívás, valamint terrorista cselekményre buzdítás esetén (95/1. §). Az engedély nélkül műsorszolgáltatás, illetve frekvenciahasználat akár szabadságvesztés-büntetéssel, illetve pénzbüntetéssel is sújtható, ha ez veszélyezteti a nemzetbiztonságot, a közrendet, a közegészséget, vagy ha a hálózatok működtetésében gazdasági vagy műszaki problémát okoz az üzemeltetők vagy a közönség részére (96. §).

Az érintett műsorszolgáltató minden kiszabott szankcióról, illetve annak indokairól köteles tájékoztatni a közönséget. E tájékoztatásra a szankció közzétételét követő 24 órán belül, televízió esetében 18 és 20 óra között, rádió esetében 6 és 14 óra között legalább 3 alkalommal kerül sor; ennek elmulasztása újabb bírság kiszabását vonja maga után (93/1. §).

A szankciót az elkövetet jogsértés súlya, hatása, valamint a megelőző egy évben kiszabott szankciók nagysága alapján kell meghatározni (90. §). A Tanács ellenőrzési és szankcionálási jogosultsága a szolgáltatás-értékesítőkre (műsorterjesztőkre) is kiterjed (91. §). A média- és a távközlési hatóság szankciót kiszabó határozatai bíróság előtt megtámadhatók (93. §; 95/2. §). A bírósági megtámadásnak főszabály szerint nincs halasztó hatálya a határozat végrehajtására, de a bíróság meghatározott szankciók esetén felfüggesztheti a végrehajtást.

4. Engedélyezés

A műsorszolgáltatásból kizárt személyek köre a román szabályozás alapján meglehetősen szűk, a törvény alapvetően sem politikai, sem közhatalmi összeférhetlenségi szabályokat nem tartalmaz. A műsorszolgáltatók magánjogi vagy közjogi személyek lehetnek (43. §). A közjogi személyek szervezetét a létrehozó jogszabály rendezi, a magánjogi jogi személyek bejegyzett vállalkozásként működnek. A műsorszolgáltatóban, illetve az azt ellenőrző vállalkozásban legalább 10%-os tulajdoni vagy szavazati hányaddal rendelkező tulajdonosokat, illetve azok változását a Tanácsnak be kell jelenteni. Részvénytársaságok esetében a részvények csak névre szólóak lehetnek. Helyi önkormányzatok csak akkor kaphatnak audiovizuális engedélyt, ha az adott vételkörzetben nincs más helyi audiovizuális engedély, és a szolgáltatás kizárólag azt a célt szolgálja, hogy az érintett közösség részére tájékoztatást nyújtson. Ha az adott vételkörzetben más audiovizuális engedélyt is kiadnak, az önkormányzat engedélye a törvény erejénél fogva megszűnik (47. §).

A román törvény is kimondja a műsorszolgáltatás engedélyhez kötöttségének elvét (50. §), az engedélyezés és az engedély-módosítás eljárási szabályainak kialakítására a Tanácsot hatalmazza fel (51. §). A törvény különbséget tesz az audiovizuális engedély és a sugárzási engedély, illetve analóg és digitális engedélyek között (1. § 30–31/2). Az audiovizuális engedély az az aktus, amelynek keretében a Tanács a román joghatóság alatt álló műsorszolgáltató részére műsorszolgáltatási jogosultságot biztosít, meghatározott vételkörzetre és meghatározott műsorra vonatkozóan; az audiovizuális engedély lehet analóg vagy digitális engedély. A sugárzási engedélyt a Nemzeti Kommunikációs Szabályozóhatóság (távközlési hatóság) adja ki az analóg audiovizuális engedély birtokosa részére. Az engedély a műsorszolgáltatót meghatározott időtartamban egy vagy több frekvencia használatára jogosítja analóg műsorszórás céljára, az audiovizuális engedéllyel összhangban. A földfelszíni digitális rendszer frekvenciáinak használatára jogosító engedély szintén a távközlési hatóság által kiadott engedély, amely az engedély birtokosát valamely földfelszíni digitális rendszerben elektronikus kommunikációs hálózat üzemeltetésére és elektronikus kommunikációs szolgáltatás nyújtására, valamint földfelszíni frekvenciák használatára jogosítja.

Az analóg műsorszolgáltatás feltétele az analóg audiovizuális engedély, illetve adott esetben a sugárzási engedély megszerzése [50. § (1)]. A digitális audiovizuális engedély alapján a műsorszolgáltató jogosult megválasztani azt a multiplexet, amelyben a műsorszolgáltatás továbbítása megvalósul [52. § (3)]. A Tanácsnak a digitális átállási stratégiával összhangban sajátos – a kiválasztási eljárástól eltekintő – szabályokat kell alkotnia, amelyek meghatározzák a digitális audiovizuális engedélyek megadásának feltételeit az analóg engedéllyel rendelkező műsorszolgáltatók részére, amelyek vállalják, hogy a műsorszolgáltatást a digitális rendszerben is folytatják, és egyúttal kötelező jelleggel lemondanak az analóg engedélyükről [52. § (2)].

Az audiovizuális engedély a földfelszíni műsorszolgáltatás esetében kiválasztási eljárás, más műsorterjesztő hálózatokon terjesztett műsorszolgáltatás esetében a Tanács határozatán alapul. A pályázaton való részvétel feltétele a távközlési hatóság műszaki igazolásának beszerzése (52. §). A törvény a médiakoncentrációra vonatkozó szabályokon kívül a személyi alkalmasság más feltételeit nem határozza meg. A pályázaton nem vehet részt az a vállalkozás, amelynek valamely, 10%-os tulajdoni vagy szavazati arányt meghaladó részesedéssel rendelkező tulajdonosát büntetőbíróság jogerősen elítélte (53. §). Az analóg vagy digitális audiovizuális engedély tartalmazza az engedély sorszámát, az engedély

birtokosának, illetve az abban 20%-nál nagyobb tulajdoni vagy szavazati hányaddal rendelkező tulajdonosok azonosító adatait, a műsorszolgáltatás típusát, nevét és azonosító elemeit, a műsor általános formátumát és a műsorszerkezetet, a vételkörzetet, az érvényesség időtartamát, a fizetendő díjakat, a műsorterjesztéshez szükséges távközlési eszközöket és azok tulajdonosait, valamint a kijelölt frekvenciát (54. §). A tulajdonosi körben, illetve a műsorszerkezetben bekövetkezett minden változást be kell jelenteni a hatóságnak, legfeljebb a változást követő 30 napon belül.

Az audiovizuális engedély időtartama az analóg és a digitális engedélyek esetében egyaránt 9 év, ami a Tanács által meghatározott feltételek szerint újabb 9 évvel meghosszabbítható (55. §). A meghosszabbítás tehát feltételekhez, illetve akár az engedély tartalmának módosításához köthető. Földfelszíni műsorszórás esetén a sugárzás megkezdésének feltétele, hogy a Tanács a távközlési hatóság által kiállított dokumentumok alapján audiovizuális jóváhagyó döntést hozzon (58. §).

A törvény nem zárja ki az engedély átruházását, ennek azonban feltétele a Tanács hozzájárulása, valamint az, hogy az engedélyt átvevő vállalkozás az engedélyből eredő minden felelősséget magára vállaljon; a törvény nem tisztázza, hogy a Tanács milyen esetekben tagadhatja meg a hozzájárulást. Nem ruházató át az engedély, ha azt oktatási, kulturális vagy közigazgatási intézmény kapta (56. §). A törvény ennek megfelelően korlátozza a műsorszolgáltatóban fennálló tulajdoni részesedések átruházását is. A tulajdonrész-átruházás sem veszélyeztetheti az engedélyből eredő jogokat és felelősségeket [43. § (4)].

Az analóg audiovizuális engedély visszavonását alapozza meg, ha a szolgáltató a szolgáltatás nyújtását 12 hónapon belül nem kezdi meg az engedélyben meghatározott feltételekkel, illetve a törvényben meghatározott időtartamban felfüggeszti a szolgáltatás nyújtását. A médiakoncentrációra, illetve a jogosultság átruházására vonatkozó korlátozások megsértése szintén az engedély visszavonásához vezet. Ugyancsak az engedély visszavonását eredményezi a Tanács által kiszabott bírság megfizetésének 6 hónapos késedelme. E jogszértések a digitális audiovizuális engedély visszavonását is megalapozzák. Földfelszíni analóg műsorszolgáltatás esetén visszavonásnak van helye akkor is, ha az engedélyes meghatározott időn belül nem szerzi meg a Tanács audiovizuális jóváhagyó döntését, illetve ha a sugárzási engedélyt visszavonják (57. §). A digitális audiovizuális engedély visszavonásának további sajátos esete az, ha az engedélyes a műsort nem adja át a multiplex operátornak (57/1. §).

Abban az esetben, ha a műsorszolgáltatás analóg műsorszórás céljára szolgáló földfelszíni frekvencia használatát feltételezi, a sugárzásra az analóg audiovizuális engedély és a távközlési hatóság által kiadott sugárzási engedély alapján kerülhet sor [59. § (1)]. Az analóg műsorszórást a távközlési hatóság sugárzási engedélyével rendelkező üzemeltető végzi [52. § (5)]. A sugárzási engedéllyel kapcsolatos eljárást és feltételeket a távközlési hatóság elnöke alakítja ki (60. §). A sugárzási engedély 9 évre szól, és időtartama egyszer 9 évvel meghosszabbítható (61. §). A sugárzási engedély birtokosa – a közszolgálati műsorszolgáltató műsorát sugárzó kivételével – a frekvenciahasználat fejében köteles a távközlési hatóság által meghatározott éves díjat fizetni (62. §).

A digitális műsorszórással kapcsolatban a román szabályozás az erős multiplex modellt követi [52. § (6); 59. §]. A törvény szerint abban az esetben, ha a műsorszolgáltatás digitális műsorszórás céljára szolgáló földfelszíni frekvencia használatát feltételezi, akkor erre a frekvenciahasználati engedély alapján kerülhet sor, kizárólag a digitális audiovizuális engedéllyel rendelkező szolgáltatók javára. A frekvenciahasználati engedélyt a távközlési hatóság adja a multiplex üzemeltető részére, a digitális átállási stratégiával összhangban. Az audiovizuális törvény előírja, hogy a frekvenciahasználati engedély megszerzése frekvenciahasználati díj megfizetéséhez köthető. A közszolgálati műsorszolgáltatót továbbító

multiplex operátor díját a közszolgálati műsorok rendelkezésére bocsátott sávzélesség arányában csökkenteni kell (62/1. §). A multiplex pályáztatás szabályainak, a kiválasztási feltételeknek, valamint a frekvenciahasználati díj mértékének meghatározására a törvény a Kormányt hatalmazza fel. A frekvenciahasználati jog időtartama 10 év, az engedély meghosszabbítható, ennek során a távközlési hatóság az engedély feltételeit (61/1. §).

A törvény a távközlési hatóság számára lehetővé teszi a sugárzási és a digitális frekvenciahasználati engedélyek módosítását, a műsorszolgáltatás folyamatosságának biztosítása mellett, és garantálva az azonos minőségű vételi lehetőséget (64. §). A sugárzási és a digitális frekvenciahasználati engedélyek visszavonására kerül sor többek között a díjfizetési kötelezettség 45 napot meghaladó elmulasztása esetén, az engedélyben foglaltak megszegése esetén, valamint a kirótt bírság megfizetésének 6 hónapot meghaladó késedelme esetén (65. §). A sugárzási és a digitális frekvenciahasználati engedélyek csak az audiovizuális engedéllyel együtt, a médiahatóság és a távközlési hatóság jóváhagyásával – digitális frekvenciahasználati engedély esetében a távközlési hatóság jóváhagyásával és a médiahatóság előzetes véleményének kikérésével – ruházhatók át, feltéve, hogy az új engedélyes vállalja az engedélyben foglaltak teljesítését (66. §).

A sugárzási engedély igénybevételének további feltétele a távközlési hatóság által kiadott műszaki jóváhagyás (73. §).

A műsorszórás célú frekvenciákkal való gazdálkodással kapcsolatban a törvény annyit rögzít, hogy az Audiovizuális Tanács évente felülvizsgálja az ország területének audiovizuális szolgáltatásokkal való lefedésére irányuló stratégiát, illetve a távközlési hatóság a nemzetközi frekvencia-koordinációval összhangban előterjeszti a multiplexek részére kiosztható frekvenciákra vonatkozó javaslatot (68–69. §).

A digitális átállás stratégiáját a román kormány 2009-ben fogadta el. A stratégia az átállás határidejét 2012. január 1-ben jelölte meg, a jelenlegi tervek szerint azonban csak 2015 júniusában kerül sor az analóg adás lekapcsolására. A médiahatóság digitális audiovizuális engedélyeket már 2009-ben osztott ki, de a távközlési hatóság csak 2010 januárjában hozta nyilvánosságra az első két országos DTT-multiplex pályázati feltételeit. Az első multiplexen kötelező lesz továbbítani a közszolgálati műsorszolgáltatásokat.⁵

⁵ http://www.dvb.org/about_dvb/dvb_worldwide/romania/

5. A médiakoncentráció korlátozása

A román médiatörvény a közönségarány-alapú médiakoncentráció-korlátozás szabályozási modelljét követi, úgy azonban, hogy a külső pluralizmust ellensúlyozó, a belső pluralizmust erősítő intézkedések megtételére nem ad lehetőséget. A törvény szerint a tulajdoni koncentráció és a közönségarány növelésének korlátozása egyrészt a gazdasági hatékonyság biztosításának, másrészt a közvélemény formálásában betöltött domináns pozíció kialakulása megakadályozásának szempontjához igazodik, a pluralizmus és a kulturális sokszínűség védelmében [44. § (1)].

A törvény részletes piac-meghatározási szabályokat tartalmaz [44. § (2)]. Ezek alapján

- az országos televíziók piaca a román joghatóság alatt álló műsorszolgáltatók minden országos televíziós műsorszolgáltatását magában foglalja, ide értve a közszolgálati televíziót is;
- az országos rádiók piaca a román joghatóság alatt álló műsorszolgáltatók minden országos rádiós műsorszolgáltatását magában foglalja, ide értve a közszolgálati rádiót is;
- a regionális/helyi rádiós és/vagy televíziós műsorszolgáltatási piacok az adott terület minden műsorszolgáltatását magukban foglalják;
- a közvélemény formálásában meghatározó jelentőségű műsorszolgáltatások az általános tematikájú műsorszolgáltatások, valamint az aktuális politikai és gazdasági kérdésekhez kapcsolódó hírek, elemzések és viták; az egyes szolgáltatók értékelésénél figyelembe vett érintett piac az adott területen működő, e feltételeknek megfelelő műsorszolgáltatásokra terjed ki.

E rendelkezések alkalmazása során országos műsorszolgáltatás az a televíziós műsorszolgáltatás, amely a lakosság több mint 70%-át, illetve az a rádiós műsorszolgáltatás, amely a lakosság több mint 60%-át éri el. Regionális műsorszolgáltatások azok, amelyek vételkörzete egy vagy több megyére terjed ki, és nem éri el az országos vételkörzetet. A helyi műsorszolgáltatások vételkörzete nem éri el a regionális műsorszolgáltatások vételkörzetét. A Bukarest területére szóló audiovizuális engedély alapján működő műsorszolgáltatás helyi műsorszolgáltatásnak minősül [44. § (12)]. Azt a vállalkozást, amely országos, illetve regionális audiovizuális engedély nélkül, kizárólag helyi engedélyek alapján ér el országos, illetve regionális vételkörzetet, az értékelés során a tényleges vételkörzettel kell figyelembe venni [44. § (13)].

A közvélemény formálásában betöltött domináns pozíció értékelésénél a Tanács kizárólag a közvélemény formálásában meghatározó jelentőségű műsorszolgáltatásokat, azaz az általános tematikájú műsorszolgáltatásokat, valamint az aktuális politikai és gazdasági kérdésekhez kapcsolódó híreket, elemzéseket és vitákat közlő műsorszolgáltatásokat veszi figyelembe [44. § (3)]. A közvélemény formálásában betöltött domináns pozíció a törvényi vélelem szerint akkor áll fenn, ha a műsorszolgáltató piaci részesedése a releváns piac 30%-át meghaladja [44. § (6)].

A piaci részesedéseket országos, regionális és helyi szinten évente kell meghatározni, az előző az előző év teljes műsorszolgáltatási ideje alapján. Az adott személy vagy vállalkozás átlagos piaci részesedése az érintett piacokon elért részesedéseknek a mindenkorai tulajdoni vagy szavazati hányadokkal megszorozott összegeinek összessége. A domináns pozíció

értékelése során a törvény szerint figyelembe kell venni a családi kapcsolatokat [44. § (5)–(9)].

Az Audiovizuális Tanács a domináns pozíció értékelését akkor folytatja le, ha komoly tények utalnak arra, hogy az adott személy vagy vállalkozás a törvény szerinti domináns pozícióra tett szert. Meg kell indítani az eljárást abban az esetben, ha a Versenytanács az audiovizuális médiaszolgáltatások piacán erőfölénnyel való visszaélés állapít meg, vagy jóváhagyja vállalkozások összefonódását. Ezen kívül a Tanács eseti méréseket is végezteshet. Ha az értékelési eljárásba olyan szolgáltatókat is be kell vonni, amelyek nem vesznek részt a nézettségmérési rendszerben, akkor e szolgáltatóknak három hónapos időtartamban, az értékelés elvégzése céljából csatlakozniuk kell a nézettségmérő rendszerhez.

Az értékeléshez szükséges mérést a nemzetközi szabványokkal és gyakorlattal összhangban kell végeznie egy pályázat útján kiválasztott szervezetnek. A pályázatát négyévente meg kell ismételni, azt egy, a műsorszolgáltatók, a reklámügynökségek, illetve a Tanács delegáltjaiból álló bizottság folytatja le. A Tanács a mérés eredményeit ingyen kapja meg (45. §).

A domináns pozícióban lévő vállalkozást a Tanács felszólítja, hogy meghatározott időn belül alakítsa ki a törvénynek megfelelő helyzetet. A határidő letelte után újabb értékelésre kerül sor, és ha a Tanács megállapítja, hogy a domináns pozíció továbbra is fennáll, akkor az érintett személy vagy vállalkozás választásának megfelelően kötelezi az érintettet, hogy három hónapon belül csökkentse a tulajdonosi/szavazati részesedéseit, vagy csökkentse az engedélyei számát. Ha ez a határidő is eredménytelenül telik le, akkor a Tanács visszavonja azt az audiovizuális engedélyt, amelyben az érintett személy vagy vállalkozás a legnagyobb részesedéssel rendelkezik. A törvénynek megfelelő tulajdonosi szerkezet kialakítása során az érintett személy vagy vállalkozás köteles együttműködni a Tanáccsal; ennek elmulasztása szintén az engedély visszavonását alapozza meg (46. §).

A médiakoncentrációt korlátozó előírásokat a transzparencia biztosítására irányuló rendelkezések egészítik ki. Az audiovizuális engedéllyel rendelkező jogi személyek kötelesek egyszerűen, közvetlenül és folyamatosan hozzáférhetővé tenni a nyilvánosság számára a törvényben meghatározott adatokat, köztük a tulajdonosokra, a menedzsmentre, illetve a további médiapiaci pozíciókra vonatkozó adatokat; e kötelezettségek az irányelv szerinti tájékoztatási kötelezettségeket is magukban foglalják. Az adatokban bekövetkezett változásokról a Tanácsot is tájékoztatni kell (48–49. §).

6. A médiatartalom szabályozása

6.1 Gyermekvédelem

A román gyermekvédelmi szabályozás a hazaihoz szerkezetében hasonló, tartalmában azonban annál differenciáltabb. A román médiahatóság rendelete (Decision No. 187. Art. 1-28) az idősavokat is differenciáltabban határozza meg. A kategóriák is eltérnek a magyar szabályozástól, de a csak 15 éven felülieknek ajánlott műsorszámok kezdési idejét a román szabályozás a magyar szabályozásnál szigorúbban, 22 órában határozza meg. A piktogramokat a 15, illetve a 18 éven aluliaknak nem ajánlott műsorszámok esetében a műsorszám egész időtartama alatt fel kell tüntetni, más műsorszámok esetében azonban a rendelet a piktogram feltüntetését csak a műsorszám kezdeténél, illetve a megszakító reklámokat követő időre írja elő.

A román szabályozás a műsorszámok kategorizálásán túl a gyermekek védelmének más vonatkozásaira is kitér. Tilos a szexuális bűncselekmények 14 éven aluli áldozatainak, illetve a bűncselekmény elkövetésével vádolt vagy büntetőeljárásban tanúként megjelenő kiskorúak azonosítható megjelenítése. Más bűncselekmények 14 éven aluli áldozatainak képmása vagy nyilatkozata a szülők vagy gondviselők írásbeli hozzájárulásával mutatható be. Ugyancsak az ügyben nem érintett szülő vagy a gondviselő írásbeli hozzájárulása szükséges a szülő vagy a törvényes képviselő által elkövetett fizikai vagy pszichikai visszaélésekről szóló közlések esetében a 14 éven aluli gyermek képmásának vagy nyilatkozatának bemutatásához. 14 éven aluli gyermek nem szerepelhet továbbá olyan műsorszámokban, amelyek tartalma támadások, visszaélések vagy drámai események rekonstruálása. Nem közölhetők 14 éven aluli gyermekkel készült olyan riportok, tőle származó nyilatkozatok sem, amelyek a gyermek családjában vagy közösségében történt drámai eseményeket érintenek.

Ugyanezen esetekben más szabályok vonatkoznak a 14 és 16 év közötti gyermekekre. Az ő megjelenésük a hírekben, riportokban, vitákban a következő (együttes) feltételekkel lehetséges: maga a kiskorú ehhez előzetesen hozzájárul, szülője vagy törvényes képviselője előzetes írásbeli hozzájárulása, továbbá büntetőeljárás vagy őrizet esetében a felvételnek vagy közvetítésnek szülő, törvényes képviselő, illetve ügyvéd jelenlétében kell történnie. 16 és 18 éve közötti kiskorú esetében, aki bűncselekmény elkövetése miatt eljárás alatt áll, letartóztatásban van, vagy szabadságvesztés büntetését tölti, a közléshez a kiskorú írásbeli hozzájárulása és ügyvéd jelenléte szükséges. Ha a 16 és 18 év közötti kiskorú bűncselekmény áldozata, tanúja, illetve fizikai vagy pszichikai visszaélés áldozata, akkor a kiskorú kifejezett hozzájárulásával, és kérésére az azonosítását kizáró módon (képi és hangszközökkel) lehet a közleményeket bemutatni.

A gyermeket, a szülőket, illetve a jogi képviselőt jogaikról a felvétel elkészítése előtt tájékoztatni kell. 14 éven aluli gyermek bármely műsorszámokban csak a gyermek, valamint a szülő vagy a jogi képviselő írásbeli hozzájárulásával vehet részt.

Egyáltalán nem mutatható be öngyilkosságot elkövető kiskorú képmása hír-, riport- és vitaműsorban.

Tilos bemutatni olyan műsorszámokat is, amelyekben a szülők, rokonok, jogi képviselők a gyermeket saját hasznukra használják fel. Este 10 óra után nem mutathatók be olyan élő show-műsorok, amelyben 14 év alatti gyermekek szerepelnek. Kötelesek továbbá a műsorszolgáltatók a rendőrség által megtalált gyermekek képmását és adatait fő híradásukban közzétenni.

A gyermekek nyilatkozatit és a velük készült interjúkat a műsorszolgáltató különös felelősséggel köteles elkészíteni és bemutatni, és a gyermek nem kényszeríthető arra, hogy a családi problémákkal kapcsolatban mondja el a véleményét, és nem kérhető arra, hogy az ítéletképességét meghaladó kérdésben állást foglaljon.

A műsorszolgáltatónak meg kell tennie minden szükséges intézkedést annak érdekében, hogy a műsorban bármilyen módon megjelenő kiskorú ne legyen kitéve e megjelenéséből eredő semmilyen fizikai, pszichikai vagy erkölcsi kockázatnak.

Tilos minden pejoratív vagy diszkriminatív utalás a gyermek etnikai származására, nemzetiségére, vallására, illetve esetleges fogyatékoságára.

A szabályozás kiindulópontja, hogy a műsorszolgáltatók megfelelő, a műsoridőre, a vonatkozó ajánlásokra, illetve a hangos és képi figyelmeztetésekre vonatkozó információkkal kötelesek ellátni a szülőket annak érdekében, hogy azok adekvát választási lehetőséggel rendelkezzenek.

A gyerekeknek szóló műsorszámokban tilos a dohányzás és az alkoholfogyasztás bemutatása, tilos a vulgáris és obszcén viselkedés és nyelvhasználat, a szexuális utalások használata, valamint a betegségek és a fogyatékoságok kigúnyolása.

Reggel 6 és este 10 óra között nem tehető közzé olyan műsorelőzetes, amely szexuális, erőszakos, vulgáris, vagy a gyermekekre egyéb módon ártalmas jelenetet tartalmaz. Ebben az időszakban nem tehető közzé olyan műsorszám, amely az öngyilkosság, öncsonkítás részleteit, módszereit, az emberölés bemutatását vagy részleteit, illetve okkult, paranormális jelenségek vagy gyakorlatok bemutatását tartalmazza.

A rendelet klasszifikációs kötelezettséget ír elő; az egyes műsorszámok besorolásáért a műsorszolgáltató viseli a felelősséget. A rendelet felsorolja azokat az általános szempontokat, amelyeket a besorolásnál a műsorszolgáltatók figyelembe vesznek:

- az erőszakos jelenetek száma és természete, azok indokolatlan vagy szükséges jellege, tekintettel a műsorszám műfajára és témájára;
- az erőszak alkalmazása és szerepe a problémák megoldásában;
- az erőszakos jelenetek képi ábrázolása, az ábrázolás realizmusa, a zene szerepe a látottak megerősítésében;
- a kontextus, amelyben az alkohol- és drogfogyasztás ábrázolása megjelenik;
- a meztelenséget bemutató jelenetek száma és természete, a szexuális aktusok bemutatása;
- a szereplők pszichológiai jellemzői, a morális vonatkozási pontok;
- a hősök tipológiája, cselekvéseik céljai, az erőszak használatának mértéke;
- gyermekek megjelenése és szerepe az erőszakos jelenetekben;
- a nők lekicsinylő megjelenítése;
- a családon belüli erőszakot bemutató jelenetek száma és intenzitása;
- a nyelv minősége és tipológiája;
- a műsorszám műfaja vagy témája.

A filmek besorolása esetén a műsorszolgáltatók figyelembe veszik a gyártó saját besorolását.

A rendelet a következő műsorkategóriákat határozza meg:

- a közönség egésze részére hozzáférhető műsorszám, korlátozások vagy figyelmeztetések nélkül;

- olyan műsorszám, amelyet 12 éven aluli gyermek csak a szülő engedélyével vagy a családdal együtt nézhet;
- 12 éven aluli gyermek számára tilos műsorszám;
- 15 éven aluli gyermek számára tilos műsorszám;
- olyan, 18 éven aluli gyermek számára nem megengedett műsorszám, amely nem pornográf;
- 18 éven aluli gyermek számára nem megengedett műsorszám: pornográf műsorszám.

Az egyes kategóriákat piktogramok formájában fel kell tüntetni a műsorszámon. A piktogram a korhatárt tartalmazza, a 12 éven aluli gyermek által csak a szülő engedélyével vagy a családdal együtt nézhető műsorszámokat AP jelzéssel kell ellátni. A rendelet részletesen szabályozza a piktogram jellemzőit. A piktogramot nem a műsorszám egész időtartama alatt, hanem csak az első 10 percében kell feltüntetni.

Időbeli korlátok a 12, 15 és 18 év alatti gyermekek részére nem közzétehető műsorszámokra vonatkoznak. A 12 éven aluli gyermeknek nem ajánlott műsorszámot este 8 óra után szabad bemutatni; az ilyen műsorszámon a piktogramot az első 15 percében, valamint a reklámmal való megszakítást követően 3 percig kell feltüntetni.

A 15 év alatti gyermekek részére nem közzétehető műsorszámok este 10 és reggel 6 óra között mutathatók be, a megfelelő piktogramot a műsorszám egész időtartama alatt fel kell tüntetni. E műsorszámok bemutatásának időpontját a rendelet tovább részletezi, és bizonyos műsorszámok közzétételét csak este 11 és reggel 5 óra között engedélyezi; ilyen műsorszám például a horrorfilm, az erotikus film, az extrém erőszakot tartalmaz film, a vulgáris beszéd szórakoztató célú használata, a szexuális témájú reality-show, a full-contact versenyek, valamint az alkoholos italt gyártó által szponzorált műsorszám.

A 18 éven aluliaknak nem ajánlott nem pornográf műsorszámok 24 és reggel 6 óra között tehetők közzé, a piktogram folyamatos feltüntetésével.

A pornográf tartalmú műsorszámok műsorszolgáltatásban nem tehetők közzé. E tilalom alól azonban a rendelet tesz néhány kivételt. Analóg terjesztés esetén közzétehető az ilyen műsorszám éjjel 1 és 5 óra között, kódolva, opcionális műsorcsomagban. Digitális terjesztés esetén a rendelet műszaki és tájékoztatási feltételeket ír elő a közzétételhez. A vevőkészüléknek alkalmasnak kell lennie arra, hogy bizonyos műsorokhoz való hozzáférést korlátozza (gyerekzár), legalább 4 jegyű, a képernyőn nem megjelenő kód segítségével. E rendszert folyamatosan szinkronizálni kell a műsorfolyammal, és a rendszernek az érintett műsorszámok teljes időtartama alatt aktívnek kell lennie. A felhasználókat a rendszer működéséről megfelelően tájékoztatni kell. Új pornográf műsor indítása előtt 30 nappal a műsor indulásáról is tájékoztatni kell a felhasználót, annak megjelölésével, hogy „a műsor 18 éven aluliak részére nem megengedett”. A műsorszám teljes időtartama alatt fel kell tüntetni a megfelelő piktogramot.

Nem tehető közzé olyan műsorszám, amely kiskorút ábrázol szexuális tevékenység közben.

Az interaktív erotikus programokra, illetve az erotikus szolgáltatások és áruk reklámozására ugyanezek a szabályok irányadók. Erotikus publikációk, filmek és show-k reklámozása 23 és 5 óra között megengedett, a megfelelő piktogram feltüntetésével.

A műsorszolgáltató a műsor bemutatása előtt képi és hangos módon köteles tájékoztatni a műsor tartalmáról, valamint az esetleges korlátozásokról. A megfelelő piktogramokat a műsorújságban is közzé kell tenni.

További előírások vonatkoznak a kiskorúak hírekben való ábrázolására. Általános követelményként a rendelet előírja, hogy a hír- és aktuális műsorokban figyelembe kell a gyermekek védelmére vonatkozó és a családi televízió-nézésből eredő követelményeket. A

részletes követelmények között a rendelet előírja az erőszakos vagy egyébként ártalmas elemeket tartalmazó tudósítások előtti figyelmeztetés követelményét, illetve a szexuális vonatkozású anyagok 22 óra előtti bemutatásának tilalmát.

Külön rendelkezés szabályozza a zenés tartalmak, többek között a videoklipek bemutatását. E tartalmak is a klasszifikációs kritériumok és az azokhoz tartozó időbeli korlátok figyelembe vételével mutathatók be. E műsorszámok nem sugallhatják, hogy a drog és az alkohol alkalmas a problémák megoldására.

A reklámok és a televíziós vásárlás bemutatása során is figyelembe kell venni a gyermekek védelmére és a műsorszámok kategorizálására vonatkozó rendelkezéseket.

A lekérhető audiovizuális médiaszolgáltatásokra vonatkozó gyermekvédelmi rendelkezést az audiovizuális törvény tartalmazza. A törvény az irányelvvel összhangban annyit mond, hogy azok a lekérhető műsorszámok, amelyek súlyosan károsíthatják a kiskorúak fizikai, értelmi vagy erkölcsi fejlődését, csak olyan módon legyenek elérhetőek, hogy a kiskorúak rendes körülmények között nem láthatják vagy hallhatják az ilyen lekérhető audiovizuális médiaszolgáltatásokat (39. §).

6.2 Emberi méltóság, személyiségvédelem

A személyiségvédelem legfőbb eszköze a román jogban nem a polgári jog, hanem a büntetőjog.⁶ A román büntető törvénykönyv' rágalmazás cím alatt bünteti a hamis vád és a rágalmazás tényállítását. E szerint bűncselekményt követ el az, aki valakiről nyilvánosan olyan cselekmény elkövetését állítja, vagy valakit nyilvánosan olyan cselekmény elkövetésével vádol, amely, ha az állítás vagy a vád igaz lenne, büntetőjogi, közigazgatási vagy fegyelmi szankcióhoz, illetve társadalmi elítéléshez vezetne. A felek kibékülése büntetethőséget kizáró ok. Nem büntethető az elkövető abban az esetben sem, ha bizonyítja az állítás valóságát, vagy azt, hogy alapos oka volt feltételezni az állítás valóságát. A magánéletet érintő közlések esetében azonban a valóság bizonyítása csak jogos érdekek védelmében megengedett. Nincs szükség a jogos érdek fennállására abban az esetben, ha a közlés a sértett közhivatali minőségére vonatkozik (225–226. §).

A műsorszolgáltatásra vonatkozóan a Tanács kódexe részletesen szabályozza az emberi méltóság és a képmás védelmének kérdéseit. A rendelet e fejezetében kötelezi a műsorszolgáltatókat az alapvető jogok és szabadságok tiszteletben tartására, és nem élhetnek vissza az egyének jóhiszeműségével vagy hiányos ismereteivel. A kódex azt is alapvetőként rögzíti, hogy a közösség szempontjából jelentős minden probléma, tény, helyi vagy országos esemény igazolt közérdeklődésre számot tartó eseménynek tekintendő. Ugyanakkor nem minden közérdeklődés elégtendő ki; az információszabadság nem igazolhatja a magánszféra megsértését. Ezzel szemben a kódex azt is rögzíti, hogy a képmás védelméhez való jog nem akadályozhatja az igazság felderítését a közérdeklő kérdésekben. A nyilvános helyen készült felvételek kivételével írásbeli engedély nélkül tilos bemutatni a nyomozással érintett személyekről, az őrizetben lévő vagy szabadságvesztés büntetést töltő személyekről készült felvételeket.

A kódex rögzíti az ártatlanság vélelmét, és azt is, hogy a rendőrségi, illetve ügyészségi anyagok csak az áldozatok vagy azok családja hozzájárulásával közölhetők. A szexuális bűncselekmények áldozatainak személyazonossága semmilyen módon nem tárható fel.

⁶ Coman, Mihail: Press Freedom and Media Pluralism in Romania: Facts, Myths and Paradoxes, <http://www.google.hu/url?sa=t&source=web&cd=10&ved=0CFIQFjAJ&url=http%3A%2F%2Fwww.intellectbooks.co.uk%2FFile%3Adownload%2Cid%3D720%2F9781841502434.177.pdf&ei=oblsTJT5JtafOML98f4l&usq=AFQjCNH9OucD1JGR5RbhfZVXKlJfKMcMq&sig2=uV3GK96xAp6DN52f4Q0a7Q>

⁷ Angol fordítását ld. <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/8>

A kódex rögzíti a magán- és családi élet, valamint a magánlakás és a levéltitok sérthetetlenségét, és megállapítja, hogy mindenkit megillet a képmáshoz való jog. A magán- vagy családi életet érintő hírek, viták és egyéb közlések közzététele csak az érintett hozzájárulásával megengedett. Ettől csak abban az esetben lehet eltérni, ha a közlést igazolt közérdek támasztja alá, és az érintett magánélete az igazolt közérdek között közvetlen kapcsolat áll fenn; ez messze elmarad a hazai adatvédelmi mércétől.

Kiemelt védelem illeti a magánszférát olyan helyzetekben, mint a természeti katasztrófák, balesetek vagy erőszakos cselekmények. Az egészségügyi kezelés alatt álló személyek képmása, illetve az egészségi állapottal kapcsolatos személyes adatok kizárólag az érintett, adott esetben az érintett családja vagy törvényes képviselője hozzájárulásával közölhetők. A pszichológiai problémákkal küzdő személyek esetében a műsorszolgáltató köteles az emberi méltóság tisztelgetben tartásával és az anonimitás megőrzésével eljárni. Az egészségügyi adatokra vonatkozó előírásoktól bűncselekmény elkövetésének megelőzése, illetve bűncselekmény következményeinek enyhítése érdekében térhet el a műsorszolgáltató.

Tilos az érintett olyan képmásának engedély nélküli közlése, amely az érintett otthonában vagy egyéb nem nyilvános helyen készült, és tilos a tulajdonos engedélye nélkül a magántulajdonú épületek belsejéről készült képeket közölni. E szabályok alól kivételt a bűncselekmények megelőzése és felderítése, a közegészség védelme, valamint az egyéb igazolt közérdek jelenthet.

Tilos a rejtett kamerás, illetve rejtett mikrofonos felvétel közlése, kivéve, ha a felvétel más módon nem lett volna elkészíthető, és a közlést igazolt közérdek támasztja alá. A szórakoztató műsorok céljára készült felvételek csak abban az esetben mutathatók be, ha nem keltenek ingerültséget vagy félelmet, illetve nem hozzák az érintett kockázatos vagy megalázó helyzetbe, és az érintett írásbeli hozzájárulását adta a felvétel készítéséhez. A rejtett kamerás felvételeket a képernyőn megjelenő ikonnal jelezni kell.

A telefonbeszélgetések, valamint a szolgáltató birtokában lévő levelek ismertetése abban az esetben megengedett, ha ez a nemzetbiztonság, a közrend és a bűnmegelőzés érdekeit szolgálja, illetve ha igazolt közérdeket szolgál.

Ha a műsorszolgáltató jogszerűtlen vagy erkölcsstelen magatartással vádol meg valakit, akkor ezt bizonyítékokkal kell alátámasztania, és lehetőséget kell adni az érintettnek álláspontja kifejtésére. A képmás védelmével, illetve a bizonyítékok előterjesztésével kapcsolatban a felelősség a rendelet szerint a műsorgyártót terheli. Szintén a műsorgyártó felelőssége, hogy ne engedje a műsor vendégeinek más személyeket sértő, vagy más személyek ellen erőszakra felbujtó közlések használatát.

Tilos az idősekkel és a fogyatékkal élőkkel szemben pejoratív, nevetségessé tevő vagy megalázó közlések közzététele. A műsorszolgáltatásnak tisztelgetben kell tartani a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságát.

El kell kerülni a tragikus eseményekkel, azok okával, következményeivel kapcsolatos feltételezéseket, a sokkoló képek ismételt bemutatását, és meg kell jelölni az információk forrását. A balesetekkel, katasztrófákkal kapcsolatos tudósításokban el kell kerülni a fennálló nyugtalanság indokolatlan hangsúlyozását. A természeti és egyéb katasztrófákkal kapcsolatos közlések esetében a műsorszolgáltató az egyéb forrásokat köteles összevetni a megfelelő hatóságoktól származó információkkal. Az áldozatok neve nem közölhető, a nevek hivatalos közlésétől és megerősítésétől eltekintve.

6.3 Helyreigazítás

A helyreigazítással kapcsolatos szabályokat szintén a Tanács rendelete tartalmazza. A rendelet szerint minden természetes és jogi személyt, állampolgárgától (honosságától)

függetlenül, akinek jogait vagy jogos érdekeit valótlan tények állításával valamely audiovizuális szolgáltatásban megsértették, válaszadási jog illeti meg. Nem kérhető helyreigazítás véleményekkel, értéktételekkel szemben, olyan esetben, amikor a szolgáltató az érintett felek egyenlőségét tiszteletben járt el, magával a helyreigazítással szemben, abban az esetben, ha a műsorszolgáltató más személy által megfogalmazott vádra ad választ, valamint akkor, ha a műsorszolgáltató és a sértett között írásbeli megállapodás van. A válaszadási jog gyakorlása részletes helyreigazító közlemény közzétételével történik.

A válaszadási jog mellett a rendelet külön rendelkezik a helyreigazítás jogáról is, ami szintén valótlan tényközlésekkel szemben áll fenn, és tartalmában egyfajta helyesbítési igényt jelent. Nincs helye helyreigazításnak lényegtelen vagy nyilvánvaló információk esetén, valamint akkor, ha a műsorszolgáltató és a sértett között írásbeli megállapodás van. E jog gyakorlása a pontatlan tények helyesbítésével valósul meg.

A rendelet a műsorszolgáltatók részére előírja, hogy a sértett részére – a szolgáltató székhelyén vagy másolat rendelkezésre bocsátásával – biztosítsanak hozzáférést a kifogásolt tartalomhoz. A rendelet részletesen szabályozza a válaszadási és a helyreigazítási eljárás eljárási szabályait. Az eljárás első szakasza a sértett és a szolgáltató közötti egyeztetésből áll, szigorú határidőkkel és egyéb formai követelményekkel. Abban az esetben, ha az audiovizuális szolgáltató a válasz, illetve a helyesbítés közzétételét megtagadja, a sértett az Audiovizuális Tanácshoz fordulhat.

6.4 Gyűlöletbeszéd

A román büntető törvénykönyv szerint bűncselekményt követ el az, aki a nyilvánosság előtt bármilyen eszközzel totalitárius állam létrehozása mellett folytat propagandát (291. §), és külön tényállásban rendeli büntetni a sovíniszta-nacionalista propagandát, amely faji vagy nemzetiségi alapú gyűlöletre uszít (363. §).

A médiahatóság kódexe a műsorszolgáltatásra vonatkozóan tartalmazza az antiszemita és az idegengyűlölő közlések, valamint a faji, vallási, nemzetiségi, nemi, szexuális irányultságon alapuló diszkrimináció tilalmát. Tilos a náci és kommunista rezsimek által elkövetett bűncselekmények és visszaélések elnéző bemutatása, valamint az áldozatokat becsmérítő közlések közzététele.

6.5 Kiegyensúlyozottság

Az Audiovizuális Tanács rendeletének egyik fejezete foglalkozik a pluralizmus és a pontos tájékoztatás biztosításával. E kérdéssel az audiovizuális törvény annyit mond, hogy a vélemények pluralista kifejezésének előmozdítása érdekében a műsorszolgáltatók a választási kampányok során tisztességes, kiegyensúlyozott és pártatlan módon kötelesek eljárni (26/1. §). A rendelet szerint a hír- és vitaműsorokban, a politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális vonatkozású, közérdekű tájékoztatásban az alábbi elveknek kell érvényesülniük:

- a tisztességesség és a kiegyensúlyozottság biztosítása, valamint a szabad véleményformálás biztosítása, a főbb ellentétes vélemények bemutatásával;
- a tények és a vélemények világos elválasztása;
- a faji, etnikai, vallási, nemzetiségi, nemi, szexuális alapú vagy kor szerinti bármely diszkrimináció elkerülése.

A kiegyensúlyozottság követelménye a hatóság kódexe szerint akkor valósul meg, ha a közölt vélemények egyaránt tükrözik a szakértők, az újságírók, a parlamenten kívüli pártok, a kisebbségek, a nem kormányzati szervek, a szakszervezetek és a munkáltatók álláspontját. A főbb álláspontokat általában egy műsoron belül kell bemutatni, vagy kivételesen a műsorsorozat következő részében. Ha a megkérdezettek megtagadják véleményük ismertetését, e tényt közölni kell a közönséggel. Ezek az alapelvek nem zárják ki annak a lehetőségét, hogy maga a műsorszolgáltató ismertesse a saját álláspontját az adott kérdéssel kapcsolatban.

A rendelet megtiltja a műsorszolgáltatóknak, hogy a parlament tagjai, a kormány vagy a helyi önkormányzatok képviselői, az elnöki adminisztráció képviselői, politikai pártok vezetői vagy szóvivői, illetve parlamenti vagy helyi önkormányzati képviselőjelöltek által szerkesztett, készített vagy moderált műsorszámokat sugározzanak, az audiovizuális törvényben, illetve a rendeletben meghatározott kötelezettségek teljesítésének kivételével. Ilyen kötelezettség vonatkozik a hatóságok hivatalos közleményeinek pontos közzétételére katasztrófákkal, szükségállapottal vagy háborús helyzettel kapcsolatban.

A kódex szigorúbb, számszerűsített kiegyensúlyozottsági követelményt támaszt a hírműsorokkal szemben („*three parts rule*”):

- a kormánypártok és az ellenzék rendelkezésére álló műsoridő egyharmadát a parlamenti ellenzék részére kell biztosítani (szenátorok, képviselők, pártvezetők, polgármesterek, helyi és megyei tanácsosok);
- a kormánypártok és az ellenzék rendelkezésére álló műsoridő egyharmadát a központi kormányzat részére kell biztosítani (miniszterelnök, miniszterek, államtitkárok, prefektusok, valamint ezek szóvivői);
- a kormánypártok és az ellenzék rendelkezésére álló műsoridő egyharmadát a parlamenti többséget adó pártok számára kell biztosítani (szenátorok, képviselők, pártvezetők, polgármesterek, helyi és megyei tanácsosok).

A műsoridő számításánál nem kell figyelembe venni a miniszterelnök olyan megjelenéseit, amelyek során a miniszterelnök, akár otthon, akár külföldön, Romániát hivatalos nemzetközi eseményen képviseli, valamint a természeti katasztrófákhoz és járványokhoz kapcsolódó tudósításokat. A kiegyensúlyozottsági követelményt a hatóság kéthavi átlagban vizsgálja. Ha a Tanács nyilvánvaló kiegyensúlyozatlanságot észlel, akkor kötelezi a műsorszolgáltatót az egyensúly helyreállítására a vizsgálatot követő első hónapban.

A hírműsorokon kívüli más műsorszámokban a kormánypárti és ellenzéki hozzászólóknak egyenlő megszólalási lehetőséget kell biztosítani. A műsorszolgáltató minden esetben köteles megjelölni a hozzászóló politikai hovatartozását.

A politikai pártokon kívül a kiegyensúlyozottsági előírások más csoportok részére is hozzáférést biztosítanak a műsoridőhöz. A rendelet szerint az etnikai, vallási vagy szexuális kisebbségeket érintő hírekben vagy vitákban az adott kisebbség képviselőjét is meg kell szólaltatni.

A hír és aktuális műsorokkal kapcsolatban a kódex további kötelezettségeket is megállapít:

- pontosság a hírek megfogalmazásában és bemutatásában;
- a tudósítás tárgya és a kísérő képek között valódi kapcsolatnak kell fennállnia;
- egyértelműen meg kell különböztetni a tényeknek más személyek közreműködésével való rekonstrukcióját az adott eseményen készült eredeti felvételektől;
- külső forrásból származó audiovizuális anyagok bemutatása során e tényt közölni kell, kivéve hírügynökségi anyagokat;

- valamely lehetséges katasztrófa bekövetkeztére vonatkozó feltételezés vagy okozati összefüggés bejelentése során a műsorszolgáltató megfelelő módon köteles ismertetni egy kompetens személy álláspontját;
- közvélemény-kutatások eredményeinek ismertetése során közölni kell a kutatást készítő intézmény nevét, a kutatás készítésének idejét és módszertanát, a minta nagyságát és a maximális hiba nagyságát, valamint a kutatás megrendelőjét;
- a telefonos és utcai felmérések nem mutathatók be reprezentatív felmérésként;
- a közvélemény-kutatás során bármely kommunikációs úton beérkezett üzenetek száma;
- a műsoron belül a közönség részéről beérkezett üzenetek csak akkor mutathatók be, ha a műsorszolgáltató biztosítja ezen üzenetek ellenőrzését.

6.6 Az európai és a román kultúra támogatása

„Kulturális felelősség” cím alatt a hatóság rendelete egyrészt a román nyelv védelmével, másrészt a román audiovizuális művek támogatásával kapcsolatos előírásokat tartalmaz, és előírja a kulturális sokszínűség, valamint a nemzeti és az európai identitás tiszteletben tartását (ld. még audiovizuális törvény 24–26. §). Kötelezi a műsorszolgáltatókat a román nyelv szabályainak megtartására, és a műsoridő 30%-ára vonatkozóan – a helyi műsorszolgáltatók kivételével – előírja román audiovizuális művek bemutatását. Román audiovizuális művek azok, amelyek Romániából, román szerzőktől és közreműködőktől származnak, illetve azok a koprodukciós művek, amelyek esetében a gyártási költségek többségét a román közreműködők biztosítják; más koprodukciós művek a román közreműködők arányában minősülnek román audiovizuális művek. A rendelet tartalmazza továbbá az európai művek, illetve a független gyártású művek bemutatására vonatkozó közösségi jogi előírásokat. E kötelezettségek teljesítése alól mentesíti azokat a műsorszolgáltatókat, amelyek nézettsége nem haladja meg a lakosság 3%-át vagy az engedélye Bukarest területére szól, nem sugároz játékfilmeket és televíziós sorozatokat, a műsor tartalma kizárólag helyi vonatkozású. A rendelet lehetőséget ad az európai műsorkvóták fokozatos elérésére is, ami azonban csak Románia EU-csatlakozását követő egy évre adott felmentést a kötelezettség teljesítése alól.

A lekérhető audiovizuális médiaszolgáltatásokra vonatkozóan az audiovizuális törvény megismétli az irányelv kapcsolódó rendelkezését, és a támogatás lehetséges eszközeként példálózóan az európai művek gyártásának és beszerzésének anyagi támogatását, valamint a műsorkínálatban nagyobb arányú és/vagy hangsúlyosabb helyen való megjelenítését említi (23. §). Konkrétabb kötelezettséget a törvény nem ír elő.

6.7 Kizárólagos közvetítési jogok

Az audiovizuális törvény felhatalmazása alapján a román kormány rendeletben határozta meg a társadalom számára kiemelt jelentőségű események listáját.⁸ A rendelet szerint az érintett eseményeket valamely ingyenes műsorszolgáltatásban is elérhetővé kell tenni, rendszerint élőben, indokolt esetben felvételtől. Az ingyenes elérhetővé tétel – ellenkező szabályozás hiányában – az adott esemény egészére vonatkozik. Az érintett események a következők:

- George Enescu Nemzetközi Fesztivál;
- Téli Olimpia;
- Nyári Olimpia;

⁸ Ld. <http://cna.ro/The-Government-of-Romania-Decision.html>

- Futball Világbajnokság, illetve a román válogatott kvalifikációs mérkőzései;
- Futball Európa-bajnokság, illetve a román válogatott kvalifikációs mérkőzései.

6.8 Egyéb műsortartalmi követelmények

A műsorszolgáltatók a hatóság rendelete szerint kötelesek a műsor egész ideje alatt – a reklám időtartamának kivételével – közzétenni a műsor megjelölését. A műsorszám jellegére vonatkozó jelzést kell közzétenni élő közvetítések, ismétlések, valamint archív anyagok felhasználása esetén.

A műsorszolgáltatók kötelesek betartani az előzetesen közzölt kezdési időpontokat, különösen a hírműsorok esetében.

A rendelet külön fejezete foglalkozik a játékok és vetélkedők szabályozásával. A játékokat és a vetélkedőket korrektül kell lebonyolítani, a nyereményeket pontosan kell bemutatni, és a közönséget megfelelően kell tájékoztatni. A nyereményekkel kapcsolatban csak a termék neve és ára közölhető, a minőségre vonatkozó információk nem. Gyerekeknek szóló játékok és vetélkedők a gyerekek korának megfelelő nyereményeket kínálhatnak fel. A telefonos játékokkal kapcsolatban a közönséget pontosan kell tájékoztatni a hívás díjáról, a játék és a nyeremény megszerzésének feltételeiről, valamint arról, hogy a hívás díja a tárcsázás pillanatától számlázásra kerül. A hívás díját olvashatóan kell megjeleníteni. A román szabályozás összességében nem él az Európai Bíróság által adott olyan értelmezés lehetőségével, ami a telefonos játékokat közvetlen ajánlatnak minősíti.

A rendelet a meteorológiai információk közlésével kapcsolatban is tartalmaz rendelkezéseket. Egyrészt a közszolgálati műsorszolgáltatót kötelezi rendszeres időjárás-jelentés közlésére, amely a Nemzeti Meteorológiai Szolgálattól származó információkon alapul, másrészt előírja a meteorológiai adatok forrásának megjelölését.

Megfelelő objektivitással, a nézőpontok sokfélesége alapján kell kezelni az okkult, paranormális jelenségeket. Nem mutathatók be olyan interaktív műsorok, amelyekben jósok, boszorkányok és egyéb tiltott tevékenységet végzők szerepelnek.

Nem mutatható be olyan műsorszám, amelyben a néző igénye alapján orvosi tanácsot adnak vagy orvosi kezelést nyújtanak.

7. Audiovizuális kereskedelmi közlemények

Az audiovizuális kereskedelmi közleményekre vonatkozó szabályozás gyakorlatilag szó szerint átveszi az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv megfelelő rendelkezéseit, a reklámra, a szponzorációra és a termékelhelyezésre vonatkozóan egyaránt. Ez annak biztosítéka, hogy minden esetben a műsorszolgáltatók számára legkedvezőbb előírások érvényesülnek.

Az audiovizuális kereskedelmi közlemények általános szabályaival kapcsolatban a törvény a következő kiegészítéseket teszi az irányelvhez képest (29. §):

- egyházi szertartásokat bemutató műsorszámban nem helyezhető el reklám vagy televíziós vásárlás;
- az audiovizuális kereskedelmi közlemény nem bátoríthat illetlen vagy erkölcstelen magatartásra;
- az audiovizuális kereskedelmi közlemény közvetlenül vagy közvetve nem népszerűsíthet okkult gyakorlatokat;
- az audiovizuális kereskedelmi közlemény nem sértheti a fogyasztók jogos érdekeit.

Szintén szó szerint átveszi a törvény az élelmiszerekre és italokra vonatkozó, gyermekműsorokat kísérő vagy azokban foglalt, nem megfelelő audiovizuális kereskedelmi közleményekkel kapcsolatos önszabályozásra vonatkozó irányelvi rendelkezést, ami azt is jelenti, hogy más módon a megfelelő kódexek kialakítását a jogalkotó nem mozdítja elő.

Az Audiovizuális Tanács rendelete további részletes reklámtartalmi előírásokat tartalmaz, többek között az alkohol, az élelmiszer és a gyógyszerek reklámozásával kapcsolatban. A rendelet olyan általános reklámszabályozási kérdésekkel is foglalkozik, mint a megtévesztő és az összehasonlító reklám. A rendelet megtiltja a hírműsorok bemondóinak reklámban való szereplését, a közérdekű és jótékonyági közleményekkel kapcsolatban pedig megtiltja, hogy e közlemények valamely árut vagy szolgáltatást népszerűsítsenek. Rögzíti továbbá, hogy a reklámozás nem mentesíti a műsorszolgáltatót a reklámozott termékre vonatkozó korrekt tájékoztatás kötelezettsége alól. Részletes szabályokat tartalmaz a sportközvetítésekhez kapcsolódó reklámok elhelyezéséről.

A politikai reklámokra vonatkozó részletes szabályokat a Tanács rendelete tartalmazza. A főszabály a politikai reklámok tilalma, ami alól csak a választási kampányok jelentenek kivételt. A törvény az irányelv által biztosított legszélesebb körben biztosítja a termékelhelyezés lehetőségét; az irányelv által lehetővé tett esetekben a nézők tájékoztatásának kötelezettsége alól is mentesíti a szolgáltatókat (31. §). A Tanács rendelete ugyanakkor nincs összhangban a törvényi szabályozással. Néhány műsorszám-típus kivételével továbbra is megtiltja olyan műsorszámok bemutatását, amelyekben egyes áruk vagy szolgáltatások bármilyen módon azonosíthatók.

A szponzorációra vonatkozó törvényi szabályozás nem tartalmaz eltérést az irányelvtől (34. §). A törvényi rendelkezéseket a Tanács rendelete részben kiegészíti. A rendelet a közösségi irányelvhez képest annyiban szűkíti a szponzoráció fogalmát, hogy kifejezetten kizárja a teljes műsorszolgáltatás szponzorálását. A rendelet rögzíti többek között, hogy a szponzorációnak világosan el kell különülnie a reklámozástól. 6 és 22 óra tilos az olyan szponzoráció, amely esetében a megjelenő név vagy védjegy alkoholtermékeket gyártó cég nevével vagy védjegyével azonos. Gyerekprogramokat nem szponzorálhat gyógyszer, gyógyászati kezelést és táplálék kiegészítőt kínáló vállalkozás, gyermekek számára tiltott

játékokat kínáló vállalkozás, és gyermekműsor támogatása során a támogató neve, védjegye vagy arculata és a műsorszám címe között nem lehet semmilyen érzékelhető kapcsolat. A rendelet végül korlátozza a szponzor-spot terjedelmét is, ami bemutathatja a támogató nevét, védjegyét, vagy egy jellemző termék nevét vagy képét, 30 percnél hosszabb műsorszám esetében összesen maximum 60 másodpercben, 30 percnél rövidebb műsorszám esetében összesen maximum 30 másodpercben.

A reklámidő és a teleshopping-ablakok időtartama számításának szabályozása az irányelv szerinti legenyhébb korlátozásokat tartalmazza (35–36. §). A megszakító reklám szabályozása is azonos az irányelv rendelkezéseivel (28. §). Néhány kivételes szabály vonatkozik a közszolgálati műsorszolgáltatókra. A közszolgálati műsorszolgáltató óránként csak 8 perc reklámot tehet közzé, és nem tehet közzé megszakító reklámot. A hír- és aktuális műsorok, illetve a vallási témájú műsorok megszakító reklámmal csak akkor szakíthatók meg, ha időtartamuk a 30 percet meghaladja (Art. 28). Televíziós vásárlási műsorablak nem ösztönözheti a gyerekeket arra, hogy a szülőket kérjék az adott termék beszerzésére, és nem hívhat fel gyógyszer, illetve gyógyászati kezelés vásárlására [36. § (3)–(4)].

8. Közzolgáltatás

A román közzolgáltatási intézményrendszer a Román Rádió Társaságból és a Román Televízió Társaságból (SRR, SRTV) áll, amelyek működését a 41/1994 számú törvény határozza meg.⁹ A törvény szerint a közzolgáltatási műsorszolgáltatók kötelesek biztosítani a pluralizmust és a tájékoztatás, az eszmék és a vélemények szabadságát, és kötelesek a közönséget pontosan és átfogóan tájékoztatni. A közzolgáltatás fő funkciója a tájékoztatás, a nevelés és a szórakoztatás, a műsorszolgáltatásnak pedig meg kell felelnie a kiegyensúlyozott és objektív tájékoztatás követelményének, be kell mutatnia a román kulturális, tudományos és művészeti értékeket, és óvnia kell a kisebbségi jogokat, a demokratikus, civil, erkölcsi értékeket és a sporthoz kapcsolódó értékeket. A törvény a közzolgáltatási műsorszolgáltatás értékeként határozza meg az újságírók szakmai függetlenségét, és hangsúlyozza az újságírók szakmai, erkölcsi és jogi felelősségét. A műsортalomra vonatkozó előírások kötelezik a közzolgáltatási műsorszolgáltatókat a nemzeti kisebbségeknek szóló műsorok sugárzására, de ehhez számszerűsített kvótát nem rendel.

A közzolgáltatási televízió fő csatornája a TVR1, amely általános tematikájú szolgáltatásként minden lényeges eseményt igyekszik lefedni a műsorában. A TVR2 célja „intelligens csatornaként” megjelenni, elsősorban városi és fiatalabb közönséget megcélozva. A TVR Cultural tematikus csatorna, amely elsősorban kulturális tartalmakat mutat be. A TVR International a többi TVR csatorna műsorának válogatását sugározza a határon túli román közönség részére. A műsorszolgáltató ezeken túl négy regionális stúdiót is üzemeltet, amelyek az országos szolgáltatás részére gyártanak műsorokat.

A közzolgáltatási műsorszolgáltatók bevételei az üzemben-tartási díjból, a reklámbevételekből, valamint az állami támogatásokból állnak. A kormány – ún. rendkívüli rendelet formájában – jogosult megváltoztatni a finanszírozás rendszerét, de döntését a parlamentnek meg kell erősítenie; a parlament a rendeletet, akár módosítva, törvényként fogadja el. 2003-ban az üzemben-tartási díj fizetési kötelezettséget kiterjesztették vállalkozásokra is, ugyanakkor szigorították a reklámozási lehetőségeken, megtiltva a megszakító reklámok alkalmazását. Az üzemben-tartási díj mértéke 2003 óta változatlan, nem követi az inflációt sem, és a háztartásoknak kb. csak a 60%-a fizeti a díjat. A díj aránya a közzolgáltatási média finanszírozásában az elmúlt években folyamatosan csökkent, ezzel együtt nőtt a közvetlen állami támogatás aránya.¹⁰

A közzolgáltatási műsorszolgáltatókat az Irányító Tanács vezeti. Tagjai közül nyolcat egy, a parlamenti erőviszonyokat tükröző parlamenti bizottság jelöl, egyet a köztársasági elnök, egyet a kormány, kettőt – belső választás útján – a műsorszolgáltató alkalmazottai, egyet pedig a nemzeti kisebbségek parlamenti csoportja jelöl. A Tanács elnökét közvetlenül a parlament delegálja. A jelöltekkel szemben a törvény összeférhetlenségi okokat határoz meg, de szakmai alkalmassági elvárásokat nem támaszt. A tagokat a parlament választja, négy éves időtartamra. A Tanács feladata:

⁹ A fejezet támaszkodik Manuela Preoteasa Television across Europe: regulation, policy and independence. Romania (Open Society Institut 2006) című tanulmányára, http://www.mediapolicy.org/tv-across-europe/the-2005-television-across-europe-reports/television-across-europe-2005-2006-individual-country-reports-and-translations/media_rom1.pdf/view, valamint Manuela Preoteasa Institut Television across Europe: regulation, policy and independence: Follow-up Reports 2008 Romania (Open Society Institut, 2008) című tanulmányára, <http://www.mediapolicy.org/tv-across-europe/follow-up-reports-2008-country/romania-onlyenglish-full-web.pdf/view>

¹⁰ Manuela Preoteasa: Television across Europe: regulation, policy and independence: Follow-up Reports 2008 Romania, 34. old.

- a műsorszolgáltatás általános stratégiájának és szerkezetének jóváhagyása;
- annak biztosítása, hogy a közszolgálati műsorszolgáltatók az engedélyükben meghatározott kötelezettségeiket teljesítik;
- az igazgatósági tagok jelölésére vonatkozó szabályok jóváhagyása;
- az egyes csatornák szervezeti felépítésének, illetve gazdasági vagy személyzeti átalakításának jóváhagyása;
- a szolgáltatók költségvetési és beruházási javaslatainak jóváhagyása, illetve a költségvetés végrehajtásának ellenőrzése;
- belső szervezeti szabályok jóváhagyása;
- a magán- vagy állami vállalkozásokkal, illetve a külföldi műsorszolgáltatókkal való együttműködések jóváhagyása;
- a műsorjogok értékesítésének és más kereskedelmi tevékenységek végzésének jóváhagyása.

A Tanács elnöke egyúttal a műsorszolgáltató vezérigazgatója is, ami a parlament számára jelentős befolyásolási lehetőséget biztosít a műsorszolgáltató működésével kapcsolatban. Ezt a lehetőséget erősíti, hogy a parlamentnek kell jóváhagynia a szolgáltató éves költségvetését, együtt a szolgáltató éves beszámolójával, és a költségvetés vagy a beszámoló elutasítása egyúttal a Tanács megbízásának megszűnését is eredményezi.

A műsorszolgáltató irányító bizottsága a vezérigazgatóból és hét további tagból áll. A bizottság tagja a hírigazgató, a műsorigazgató, a gyártási igazgató, a pénzügyi, a marketing, a műszaki és az informatikai igazgató. E tagokat, valamint a regionális stúdiók vezetőit pályázat alapján az Irányító Tanács nevezi ki. A vezérigazgató feladata a műsorszolgáltató vezetése az irányító bizottsággal együtt, az Irányító Tanács döntéseinek végrehajtása, valamint időszakos feladatok teljesítése érdekében jóváhagyja szakértők megbízását.

2006-ban a parlament felső háza előtt megbukott egy olyan módosító javaslat, amelynek célja az lett volna, hogy a közszolgálati műsorszolgáltatók irányításában nagyobb függetlenséget biztosítson, többek között az Irányító Tanács összetételének módosításával, politikai összeférhetlenségi okok rögzítésével, az Irányító Tanács elnökének és a műsorszolgáltató elnökének különválasztása, a műsorszolgáltatók elnökének pályáztatása, a működés nyilvánosságának erősítése, illetve az üzemben-tartási díj meghatározásának a kormánytól a parlamenthez utalásával.¹¹

¹¹ Manuela Preoteasa: Television across Europe: regulation, policy and independence: Follow-up Reports 2008 Romania, 33. old.

9. Műsorterjesztés

Műsorterjesztés (továbbkövetítés) alatt a törvény a lineáris audiovizuális médiaszolgáltatások vétele és egyidejű, változtatás nélküli továbbítása nyilvános vétel céljából, bármely technikai eszköz segítségével (1. § 10.). Szolgáltatás-értékesítő az a vállalkozás, amely továbbkövetített szolgáltatásokból álló ajánlatokat állít össze és kínál a nyilvánosság részére, a műsorszolgáltatókkal vagy más értékesítővel kötött szerződés alapján (1. § 14.). E definíció a műsorterjesztés tevékenységnek nem a hírközlési, hanem a médiajogi szempontból releváns vonatkozását, a programcsomag-értékesítést emeli ki.

A szolgáltatás-értékesítő a műsorterjesztési (továbbkövetítési) tevékenységet a Tanács jóváhagyásával végezheti, ennek megszerzéséhez be kell jelentenie az általa továbbított műsorokat (74. §). A műsorkínálat változását szintén be kell jelenteni. A Tanács visszavonja a jóváhagyást, ha a műsorterjesztő olyan műsort továbbít, amelyre a jóváhagyás nem terjed ki. Nincs szükség ugyanakkor hatósági jóváhagyásra a tartalmak nem-lineáris továbbításához. Ha egy vállalkozás lekérhető audiovizuális médiaszolgáltatást kíván nyújtani, ezt legkésőbb hét nappal a tevékenység megkezdése előtt be kell jelentenie a Tanácsnak, a tulajdonosi szerkezetére vonatkozó adatokkal együtt (75. §).

A román joghatóság alatt működő, az Európai Unió valamely tagállamában működő, vagy a Romániával megfelelő nemzetközi megállapodást kötött ország joghatósága alatt működő műsorszolgáltatások Romániában szabadon továbbkövetíthetők [75. § (1)–(2)]. A szolgáltatás-értékesítő ezekben az esetekben köteles bejelenteni a Tanács részére, hogy az adott szolgáltatás fölött mely ország rendelkezik joghatósággal (76. §). Az e körbe nem tartozó műsorszolgáltatások csak továbbkövetítési engedély alapján továbbíthatók (77. §) A továbbkövetítési engedéllyel a Tanács meghatározott műsorszolgáltatás részére a Románia területén való továbbkövetítés jogosultságát biztosítja (1. § 32.). Az engedély kiadását nem csak a műsorszolgáltató, hanem minden érdekelt személy kezdeményezheti; az engedély alapján a műsort bármely műsorterjesztő továbbíthatja. A Tanács évente közzéteszi a továbbkövetítési engedéllyel rendelkező műsorszolgáltatások listáját (78–80. §).

A származási ország elvéhez kapcsolódó rendelkezések az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelvvel összhangban biztosítják a más EU-tagállamból származó műsorok, illetve nem-lineáris audiovizuális médiaszolgáltatások továbbkövetítésének felfüggesztését (75–75/1. §). A jogmegkerülés irányelv tilalmával kapcsolatban a törvény külön rendelkezéseket nem tartalmaz.

A román médiatörvény a földfelszíni műsorszóró kivételével minden műsorterjesztőre ró *must carry* kötelezettséget, ami a román közszolgálati műsorszolgáltató minden műsorszolgáltatására, valamint a továbbított műsorok 25%-áig román joghatóság alatt álló, szabadon fogható műsorszolgáltatásokra terjed ki, valamint azokra a műsorszolgáltatásokra, amelyek továbbítása valamely nemzetközi egyezmény alapján kötelező (82. §); a román joghatóság kikötése közösségi jogi szempontból aggályos. Továbbítási kötelezettség vonatkozik az adott vételkörzetben működő legalább két regionális és két helyi műsorszolgáltatásra is. Ha több műsorszolgáltatás is megfelel a törvényi feltételnek, akkor az érintett műsorszolgáltatások kiválasztása a nézettségük csökkenő sorrendje alapján történik. Azokon a területeken, ahol a nemzeti kisebbséghez tartozók aránya meghaladja a 20%-ot, a műsorterjesztő – közelebbi mennyiségi előírások nélkül – köteles az adott kisebbség nyelvén is műsorokat továbbítani.

A *must carry* kötelezettségek rádiós műsorszolgáltatásokra is kiterjednek: amennyiben lehetséges, a műsorterjesztő köteles a közszolgálati műsorszolgáltató rádióműsorait, egy országos és egy helyi rádióműsort továbbítani.

A törvény egy sajátos *must offer* szabályozást is tartalmaz, ami szerint a 100-nál kevesebb előfizetővel rendelkező hálózatok részére a közszolgálati televízió ingyen bocsátja rendelkezésre a műsorát.